

τὸ πᾶν ἐδημιουργεῖτο διερευνᾶσθαι, δοκεῖ μοι μὴ διαμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ φάμενος, ὅπερ καὶ τῶν ἀρχαίων εἶπέ τις, ἀγαθὸν εἶναι τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν· οὐ χάριν τῆς ἀρίστης αὐτοῦ φύσεως οὐκ ἐφθόνησεν οὐσίᾳ μηδὲν ἐξ ἑαυτῆς ἐχούσῃ καλόν, δυναμένη δὲ γίνεσθαι πάντα. ἦν μὲν γὰρ ἐξ

B 35 ἑαυτῆς ἄτακτος, ἄποιος, ἄψυχος, ἑτεροιοτήτος, ἀναρμοστίας, ἀσυμφωνίας ⁵ μεστή· τροπὴν δὲ καὶ μεταβολὴν ἐδέχετο τὴν εἰς τὰναντία καὶ τὰ βέλτιστα, τάξιν, ποιότητα, ἐμψυχίαν, ὁμοιότητα, ταυτότητα, τὸ εὐάρμοστον, τὸ σύμφωνον, πᾶν ὅσον τῆς κρείττονος ἰδέας». ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ περὶ φυτουργίας δευτέρῳ λόγῳ· «ἐπειδὴ περ, φησί, τὴν οὐσίαν ἄτακτον καὶ συγκεχυμένην οὔσαν ἐξ ἑαυτῆς εἰς τάξιν ἐξ ἀταξίας καὶ ἐκ συγχύσεως εἰς διάκρισιν ¹⁰ ἄγων ὁ κοσμοπλάστης μορφοῦν ἤρξατο, γῆν μὲν καὶ ὕδωρ ἐπὶ τὸ μέσον ἐρρίζουα».

10 Καὶ Πλάτωνι οὖν οὕτω πως φράζονται οὐχ ὅπως μέμψις, ἀλλὰ καὶ ἔπαινος γίνεται, ὅ τε λόγος αὐτῷ πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλοθι δῆλος ἐμφατικώτερος ὢν, καὶ δὴ καὶ ἐξ ὧν τὴν σωματότητα τοῦ οὐρανοῦ καὶ αὐτὴν ¹⁵ τὴν ψυχὴν ὁ δημιουργὸς αὐτῷ ξυνιστᾷ, ὡς τὰ γε περὶ ὕλης ῥήματα ταῦτα οὐ μόνον οὐ προσίστασθαι Πλάτωνι, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ τῆς ὕλης ἀμφι-

V 45^v βαλλομένων λύσιν ἱκανὴν εἶναι. ὡς γὰρ ἐνταῦθα δοκῶν λέγειν μήτε τὴν ψυχὴν μήτε τὸν κόσμον ὑπὸ θεοῦ παρῆχθαι, οὐ λέγει, τούναντίον γε σαφῶς λέγων, οὕτω κάκεῖ ὑγιῶς νοητέον τὰ δοκοῦντα προὔφραστῶσαν τοῦ κόσμου ²⁰ δεικνύουσαι τὴν ὕλην. τὴν γὰρ ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ δηλαδὴ πρόνοιαν τὴν

U 56 εἰς τὸ πᾶν καθήκουσαν ὁ Πλάτων ἐνταῦθα βουλόμενος ἐνδείξασθαι καὶ τὴν ἀπὸ νοῦ χορηγίαν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς παρουσίαν, ὅσων ἐστὶ τῷ κόσμῳ καὶ ἡλικῶν ἀγαθῶν αἰτία, πρῶτον αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς θεωρεῖ τὴν ὅλην σωματοειδῆ σύστασιν, ὅπως ἐστὶ πλημμελὴς καὶ ἄτακτος, ἵνα δὴ καὶ τὴν ²⁵ ἀπὸ ψυχῆς τάξιν καὶ τὴν δημιουργικὴν διακόσμησιν καθ' ἑαυτὴν ἰδὼν ἔχῃς ἀφορίζειν, ποίαν μὲν τὸ σωματοειδὲς καθ' ἑαυτὸ φύσιν ἔσχεν ἂν ψυχῆς ἐρημωθέν, ποίαν δὲ ἔλαχεν ἀπὸ τῆς δημιουργίας διακόσμησιν. οὕτως οὖν κάκεῖ τῷ λόγῳ τὸ σύνθετον διαιρῶν εἰς ὕλην καὶ εἶδος, ἐξ ὧν σύγκειται, καὶ τοῦ ποιούντος τὸ γινόμενον διακρίνων χώραν καὶ γένεσιν τῆς τοῦ κόσ-

B 35^v ἄλλ' ἅμα τῷ γινομένῳ καὶ οὐ πρότερον οὔσης. ἅμα γὰρ εἶναι τὰ πρός τι, γένεσίν τε μηδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὴν τοῦ γινομένου ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ³⁵ ἐναντίον πρόοδον.

11 Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα, καὶ ὅταν λέγῃ τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντός εὐρεῖν ἔργον, ἐπίστησον τί αὐτῷ βούλεται τοῦτο τὸ πᾶν, καὶ ὡς ὁ τὸ πᾶν λέγων οὐδὲν ὅλως ἐξαιρεῖ τῆς ἐκείνου ποιήσεως. τό τε γὰρ καθόλου καταφατικὸν ἀπλῶς πάντα περιλαμβάνει, τό τε πᾶν ἐπὶ τοῦ ⁴⁰

V 46 κόσμου λεγόμενον οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ τὰ ἐν μέσῳ, ὕλην τε καὶ εἶδος

invidisse, quae sua natura nihil boni haberet et tamen fieri omnia posset. Erat enim sua ipsius natura inordinata, informis, inanimata, omnino varia, incongrua, inconcinnata, inconstans, apta, quae in contraria mutaretur et optimarum rerum rationem susciperet, formae videlicet, animationis, similitudinis, congruitatis, concinnitatis, omnium denique rerum ideae melioris. Item in secundo eiusdem libri volumine: »Cum, inquit, creator substantiam inordinatam et natura sua confusam in ordinem ex inordinatione et in discretionem ex confusione traductam formare coepisset, terram atque aquam medio loco firmavit.«

10 Ita hic etiam vir sapientissimus loquitur, cum materiam praeesse via generationis, quod philosophi omnes admittunt, significat, et quae sine tempore et universa creata sunt, a deo distinguere atque ordine humanae consuetudinis explicare commodius arbitratur. Plato vero et corpus et animum caeli constitutum a deo dicit, quamquam non constitutum aut
15 caelum aut animum opinatur ea constitutione, quae non a temporis motus-que ratione disiungitur. Quapropter is quoque de materia locus, qua eam praeesse dixit, antequam mundus sive crearetur sive generaretur sive conderetur sive constitueretur, nec contentiose tractandus est nec, si adversarius intellegere nolit, idcirco contemnendus videtur. Perspicuum est
20 enim Platonem, cum providentiam dei et quot quantaque bona in hunc mundum ex mente animaeque praesentia influant, vellet ostendere, qua universa disponit, moderatur et gubernat, primum ipsam seorsum per se materialem naturam considerasse, inconditam, errantem, temerariam atque etiam maleficam talemque posuisse in generatione praexistentem, ut or-
25 dinem atque ornatum formae et habitus cum dispositione, constantia et moderatione a conditore animoque ipso proficiscente intellegeremus et naturam utramque propria possemus ratione describere, quid materia ipsa per se anima privata esset, quid forma, quid via generationis praecederet, quid sequeretur, quid generando posterius foret, quod tamen natura esset
30 prius. Haec ut ita intellegerentur, Plato materiam separavit a forma eamque generationem et capedinem nominavit. Naturam etiam inordinatam, inconditam, temerariam, errantem, tumultuariam eandemque a conditore receptam, dispositam, institutam ornatamque pulcherrima mundi compage fuisse. Et Plato igitur ipse correlativa esse simul et generationem ab
35 opposito ad oppositum viam esse et simul esse materiam ac formam non ignoravit, quippe qui de his omnibus apertissime disseruit. Verum tamen ne, quod addi debuit, deesset, ita locutus est, ut et ratio, qua materia antecedit ac praest, intellegeretur et morem sermonis civilis atque usitati servaret.

40 Animadvertendum praeterea est, cum Plato dicit auctorem illum et patrem universi invenire difficile esse, quid sibi velit illud universum et quomodo, qui universum dicit, nihil excludat. Cum itaque universi creatorem dicit, non minus materiam quam formam creari, dum compositum

περιλαμβάνει. οὔτε γὰρ ἄνευ εἶδους τὸ πᾶν οὔτε ἄνευ ὕλης πᾶν λέγε-
σθαι δύναται. εἴ γε μὴν τῆς ψυχῆς, τιμιωτέρου τε καὶ θειοτέρου πράγ-
ματος, οὐ τὴν διακόσμησιν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ οἶον
ὕλην αὐτὸς παρήγαγε, τὸ ταῦτόν καὶ ἕτερον τὰ οἶον στοιχεῖα αὐτῆς
ξυριστάς καὶ οὕτως ὅλην παραγών, πῶς τὴν ὕλην τῆς σωματότητος πολλῶ
γε καταδεεστέραν οὐκ ἂν παρήγαγεν; ἐν γοῦν τῷ Φιλῆβῳ ἀπὸ τῆς πρὸ
τοῦ δημιουργοῦ τεταγμένης τάξεως τὴν ὕλην σαφῶς ὑφιστάς διαρρήδην
φησὶν »ἐξ ἑνὸς μὲν καὶ πολλῶν ὄντων τῶν ἀεὶ λεγομένων εἶναι, πέρασ δὲ
καὶ ἀπειρίαν ἐν ἑαυτοῖς ξύμφυτον ἔχόντων«. καὶ αὖ· »τὸν θεὸν ἐλέγομέν
που τὸ μὲν πέρασ δεῖξαι τῶν ὄντων, τὸ δὲ ἀπειρον«, ἐξ ὧν καὶ τοῖς
σώμασι καὶ τοῖς πᾶσιν εἶναι τὴν σύστασιν. καὶ προῖόν τὸ θερμὸν καὶ
ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ μεῖζον καὶ μικρότερον καὶ ὅσα τῶν ὁμοίων
ἀπειρα γίνεσθαι φησὶν. εἴ τοίνυν καὶ τὰ σώματα ἐκ πέρατος καὶ ἀπειρίας
ἐστὶ, πέρασ δὲ οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὸ εἶδος ἐστὶν — ἐκεῖνο γὰρ τὸ περατοῦν καὶ
ὀρίζον τὴν ὕλην —, δῆλον ὡς ἡ ὕλη ἀπειρία ἐστὶ τε καὶ καλεῖται ἐνταῦθα.
πᾶσαν οὖν ἀπειρίαν ὑφιστάς ὁ θεὸς καὶ τὴν ὕλην ἐσχάτην γε οὕσαν ἀπει-
ρίαν παράγει. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐνταῦθα ὄντα τοῖς νοητοῖς ἀνάλογον ἀπ' ἐκείνων
ὁ Πλάτων παράγει ὡς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐνταῦθα ἴσον καὶ τᾶλλα
ὡσαύτως, καὶ ἡ τῆς ὕλης ἐσχάτη ἀπειρία ἀπὸ τῆς πρώτης παράγοιτ' ἂν
κατ' αὐτὸν ἀπειρίας, ἣν ἐν τῇ τῶν νοητῶν ἀκρότητι οἱ περὶ Πλάτωνα τίθενται,
B36 ἀνομοίως τοῦ ἀπείρου ἐπ' ἀμφοῖν λεγομένου.

12 Ταῦτό δὲ καὶ Ὀρφεύς, ὃ Πλάτων ἔσπετο, μυθικώτερόν γε ἐκεῖνος
V46^v καὶ μάλλον ἐν ὑπονοίαις λέγων, ἀπὸ τοῦ χρόνου τὸν αἰθέρα καὶ τὸ χάος
U57 ὑφίστησι, χρόνον δηλαδὴ τὸν αἰῶνα τῷ εἰκόνοσ ὀνόματι τὸ παράδειγμα
καλέσας. καὶ τὸν μὲν αἰθέρα τοῦ πέρατος, τῆς δ' ἀπειρίας αἰτιᾶται τὸ χάος.
καὶ ἀπὸ τούτοις τοῖν δυοῖν ἀρχαῖν τούς τε θεῖους καὶ ἐμφανεῖς διακόσμους
γεννᾷ, τὴν τε κινητικὴν καὶ ἑτεροποιὸν καὶ ἀνέκλειπτον πρόοδον καὶ τὴν
ὑπ' ἄλλων ὀριζομένην καὶ ὑπ' ἄλλων συνεχομένην φύσιν καὶ τελευταῖον τὴν
ἐσχάτην ἀπειρίαν, ὑφ' ἣ περιέχεται καὶ ἡ ὕλη, παράγων. ἦν καὶ πρώτην
τῶν γενομένων Ἡσίοδος λέγει, »πρῶτα μὲν γένετο Χάος« φάσκων, χάος
τὸ ἀμορφον καὶ ἀνείδεον τῆς ὕλης καὶ μόλις περιληπτὸν νῶ λέγων. τὸ
αὐτὸ δὲ καὶ ἡ θεία γραφή ὑποσημαίνει, ἐν ἀρχῇ γεγονέναι τὴν οὐρανοῦ
καὶ γῆς ἀμορφον ἔτι καὶ ἀκόσμητον ποίησιν λέγουσα. τοῦτο γὰρ τῆς γῆς
σημαίνει τὸ ἀόρατον καὶ ἀκατασκευάστον καὶ τὸ ἐπικείμενον σκότος. τί
γὰρ ἄλλο τὸ σκότος ἂν εἴη ἢ τὸ μὴ μορφῇ τινι μὴδ' εἶδει ἄλλ' ἀναλογι-
κῶς μόνον νοεῖσθαι, τῇ πρὸς εἶδος ἀναφορᾷ δηλονότι τοῦ μήπω μὲν ὄντος,
δυναμένου δ' ἂν ἐγγενέσθαι; ἢ καὶ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων οἱ κλεινότατοι
ἐξειλήφεισαν.

13 Καὶ ἄλλως δὲ ἴσμεν πανταχῇ τὸν Πλάτωνα ἐπὶ μίαν ἀρχὴν τὰ πάντα
ἀνάγοντα, οὐκ ἂν, εἴ τὴν ὕλην ἀνάτιον ἐτίθετο καὶ τῷ θεῷ τῇ πρώτῃ
ἀρχῇ ἀντιδιηρημένην ἑτέραν ἀρχὴν, ὡς οἱ συκοφάνται φασίν. ἐν μὲν γὰρ
ταῖς Πολιτείαις τῶν μὲν νοητῶν τάγαθὸν αἰτιᾶται, τῶν δ' ὀρατῶν τὸν
ἥλιον, ἔκγονόν γε αὐτὸν τάγαθοῦ φάσκων, ὡς ἐκεῖνο πρῶτως καὶ τῶν

creatur, affirmat. Quis enim usque adeo rudis est, ut cum universam hanc mundi machinam creatam audiat, praefuisse aliquam eius partem existimet, ex qua universum ipsum crearet? Ad haec si Plato animae, quae multo nobilior atque diviniore est, non modo habitum, sed etiam subiectum et
 5 quasi materiam productam a deo dicit, idem videlicet et diversum tamquam animae elementa constituens, quomodo materiam corpulentiae longe ignobiliorum minime ab eodem creatore productam existimaret? Iam vero in Philebo materiam non extrinsecus quaesitam, sed a primo opifice generatam manifestissime declarat. »Ex uno, inquit, et multis constant ea, quae semper
 10 esse dicuntur, et finem atque infinitudinem habent in se ipsis generatam.« Et alibi: »Deum dicebamus duplicem illam naturam rerum in lucem protulisse, finitum dico et infinitum«, ex quibus tum corpora tum cetera omnia constituuntur. Ad haec calidum, frigidum, humidum, siccum, maius etiam et minus et reliqua his similia in infinitum progredi possunt. Quod si
 15 corpora ex fine et infinitudine constant, finis autem nihil aliud quam forma est — haec enim terminat definitque materiam —, manifestum est materiam infinitudinem esse et hoc loco dici a Platone, quapropter, cum omnem infinitudinem producat deus, materiam etiam, quae ultima infinitudo est, producere. Quoniam autem res naturales per comparationem quandam
 20 et proportionem intellegibilium Plato produci existimat, quem ad modum a substantia ipsa substantiam et ab aequali ipso aequale et reliqua id genus eodem modo, constat extremam quoque materiae infinitudinem hoc ipso auctore a prima produci, quam Platonicus omnes in rerum intellegibilium summitate constituunt.

25 Quod Orpheus quoque, quem Plato in plerisque sequitur, visus est
 probare. Siquidem a tempore aetherem et chaos prodiisse scribit, quod etsi profundius dictum, vel forte fabulosius videtur. Hoc etenim voluit significare materiam formamque a primo aevo fluxisse. Tempus enim pro aevo posuit, imaginis nomine appellans exemplum, aetherem vero esse
 30 causam finitudinis censuit, quae forma est, chaos causam infinitudinis, quae materia est, atque ab his duobus principiis tum divinam hanc et intellegibilem mundi machinam ducit tum etiam moventem et diversificam et perpetuam productionem. Ad haec ab aliis quidem terminatam, ab aliis vero conservatam naturam, postremo ultimam finitudinem, qua etiam materia ipsa
 35 continetur, producit. Hanc omnium entium primam fuisse Hesiodus tradit. Principio enim inquit factum esse chaos, hoc est materiam, rudem,

10 πέρας] *edit.* ἀπειρον [ἀπειρον] *edit.* πέρας | 23 καὶ μᾶλλον — λέγων U^x in *margin.* B V M Z in *textu*, quo loco U καὶ ἀλληγορικώτερον | 29/88 ἦν καὶ — ἐξειλήφεισαν U^x in *margin.* B V M Z in *textu* | 84 σημαίνει *scripsi* σημαίνειν U B V M

8 Plat. Phil. 16 c. | 9 Plat. Phil. 23 c. | 11 cf. Plat. Phil. 24 a—e. | 30 Hes. Theog. 116. | 88 cf. Gen. 1, 1 sqq. Sap. 11, 17. | 42 cf. Plat. Pol. VI. 509 a b.

δρατῶν καὶ τῶν νοητῶν αἴτιον ὄν. ἐν δ' Ἐπιστολαῖς· »περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντ' ἐστὶ, φησί, καὶ ἐκείνου ἕνεκα πάντα«. εἰ γὰρ πάντα ἐπέστραπται πρὸς ἐκεῖνον καὶ περὶ ἐκεῖνον ὑφέστηκεν, ἀπάντων ἐστὶν ἀρχὴ καὶ οὐ τινῶν. οὐκ ἦν δ' ἂν ἀπάντων, εἰ μὴ ἦν καὶ τῆς ὕλης. καὶ γὰρ V 47 καὶ ἡ ὕλη ἐφίεται αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως μετέσχεν αὐτοῦ. μεταλαμβάνει δέ πη, δηλαδὴ ἀπορώτατα, ὡς Πλάτωνος λέγοντος ἠκούσαμεν ἀνωτέρω. καὶ Ἀριστοτέλης δὲ αὐτὴν ἐφίεσθαι τοῦ θεοῦ καὶ εἶδους φησὶν ὡς αἰσχροῦ 336^v καλοῦ, ἄρρενος θῆλυ. ἐφιεμένη δὲ καὶ ἐπιστρέφεται πρὸς αὐτὸ πάντως. τοῦτο δὲ τοῖς αἰτιατοῖς πρὸς τὰ αὐτῶν συμβέβηκεν αἴτια. καὶ ἐν Σοφιστῇ J 57^v δὲ πρὸς τε τοὺς πολλὰ τὰ ὄντα λέγοντας, πρὸς τε τοὺς αὐτὸ τὸ ὄν ἀρχὴν 10 τιθεμένους ἀπαντῶν δείκνυσι μῆτε ἀπὸ τοῦ πλήθους μῆτε ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ὄντος ἀρχεσθαι δεῖν τῶν ὄντων, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ πρῶτιστον ἓν καὶ μόνως ἓν πάντα ἀνάγων. εἴρηται δὲ καὶ ὡς ἐν Φιλήβῳ· »τὸ πέρασ καὶ ἄπειρον εἰς μίαν ἀρχὴν τὸ ἓν ἀναφέρει.«

14 Ὁ οὖν ταῦτα πανταχοῦ λέγων καὶ οὕτω σαφῶς μίαν καὶ μόνην τιθέ- 15 μενος τῶν ὄντων ἀρχὴν καὶ εἰς ἐκείνην πάντα ἀνάγων τίνι μὴ παρακεκομμένῳ τὰς φρένας δόξειεν ἂν τὴν ὕλην ἀρχὴν ἀναίτιον τίθεσθαι τῶν ὄντων; μανία τῷ ὄντι σαφῆς ταῦτα καὶ διανοίας παρεσεσαλευμένης. τίνι γὰρ τις, οὐ Πλάτωνι λέγω τῷ σοφωτάτῳ, ἀλλ' οἴωδῆποτε σοφιστῇ κραιπαλῶντι τοιαύτην τε καὶ τοσαύτην ἐναντιολογίαν δικαίως περιθήσειεν ἂν, 20 ὡς νῦν μὲν τὴν πρωτίστην ἀρχὴν πάντων ἀπλῶς αἰτίαν τίθεσθαι καὶ τῆς ὕλης αὐτῆς — τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν δευτέρων καὶ πολλῶ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πρωτίστου παράγεσθαι, τοῦ τοῖς δευτέροις αἰτίοις τοῦ τοιούτοις εἶναι αἰτίου — νῦν δὲ ὡσπερ μεταβαλλόμενον ἢ ἐπιλελησμένον καὶ τὴν ὕλην ἀρχὴν ἀναρχον καὶ πάντῃ ἀναίτιον τῷ θεῷ ἀντιδιηρημένην δοξάζειν; τοσοῦτον δὲ ἀπέχουσι 25 Πλάτων τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τῆς τε τοιαύτης δόξης, ὡς καὶ τοὺς τοῦτο δοξάζοντας λόγοις τισὶ τοιούτοις οἱ μετ' ἐκεῖνον γενόμενοι ἐπιστομίζειν εἰώθασι. τίνι γὰρ ἂν διενέγκοιεν ἀλλήλων, φασίν, ὕλη τε καὶ θεός, εἰ V 47^v ἄμφω ἀπ' αἰτίας ἀγένητα καὶ ἀντιδιηρημένα εἶεν ἀλλήλοιν; οὐ γὰρ δὴ τῷ ἀγενήτῳ κοινῶ γε αὐτοῖς ὄντι. ἀλλῶ ἄρα τίνι καὶ οὐ τῷ ἀγενήτῳ. ἐκεῖνο 30 δὴ, ὃ διαφέρει ἀλλήλων, οὐκ ἂν εἶη ἀγένητον. γενητὸν ἄρα. ἀλλ' ἀδύνατον τὰ ἀγένητα γενητῷ διαφέρειν ἀλλήλων. ἢ οὖν οὐ διαφέρει ἀλλήλων, καὶ U 58 ἔσται ταῦτὸν θεός καὶ ὕλη, ὃ πρὸς τῷ ἀτόπῳ, οὐδὲ συμβάλλεται τι τοῖς ἐναντίοις· οὐ γὰρ δύο ἀλλὰ μία καὶ οὕτω ἀρχή. ἢ εἰ διαφέρετον, οὐχ ὁμοίως ἄμφω ἀγένητα, ἀλλ' ὁ μὲν πάντῃ, ἢ δὲ μόνον ἀχρόνως καὶ ἔτι 35 ὡς μὴ ἐξ ἄλλης ὕλης γεγενημένη. ἔπειτα τί τὸ τῆς διακρίσεως αὐτοῖς αἴτιον καὶ ποιῆσαν, τὸ μὲν σωστικόν, τὸ δὲ φθαρτικόν; εἰ μὲν γὰρ τὸ B 37 ἀγένητον, ἢ πᾶν ἀγένητον ἦν ἂν σωστικόν, καὶ οὕτω καὶ ἡ ὕλη ἀγένητον οὔσα, ἢ πᾶν ἀγένητον φθαρτικόν, καὶ οὕτω καὶ ὁ θεός ἀγένητον ὄν. εἰ δὲ ἄλλο τι, πότερον κάκεινο γενητὸν ἢ ἀγένητον; ἀλλὰ γενητὸν τῶν ἀγενήτων 40 αἴτιον εἶναι πρὸς τῷ ἀτόπῳ καὶ ἀδύνατον. ἀγένητον ἄρα. εἰ δὲ ἀγένητον, διὰ τί τοῦτο μᾶλλον ἐκεῖνοις ἢ τούτῳ ἐκεῖνα εἶη ἂν αἴτια; ὥστε πάλιν ἄλλο πρὸ τούτων αἴτιον ζητητέον καὶ ἢ ἀνιτέον ἐπ' ἄπειρον ἢ τύχην,

informem et vix in intellegentiam cadentem. Quod sacrae quoque litterae significare videntur, cum in principio creatam tradant terram, inanem, vacuam tenebrisque obductam. Haec enim nihil aliud quam materiam indicant rudem, informem et nondum faciem aliquam rerum habentem.

8 Quem locum nobilissimi quoque doctores ecclesiae ita exposuerunt.

Verum quid multa persequor, cum Platonem semper ad unum prin- 13
cipium reducere omnia perspicuum sit, quod certe non faceret, si materiam poneret causam deo aequalem atque alterum per se principium, sicut adversarius credit? Sane in libro de Re publica causam rerum omnium intel- 10
ligibilium bonum ipsum esse dicit, visibilium autem solem, quem etiam bono ipso genitum asseverat, quo fit, ut ipsum bonum causa imprimis sit omnium intellegibilium et sensibilium rerum. Item in Epistulis: »Circa omnium regem, inquit, cuncta sunt, et illius causa omnia.« Quodsi omnia ab illo proficiscuntur et illum repetunt atque in eo quiescunt, ille nimirum rerum 15
omnium causa est atque principium, ergo et materiae quoque. Nam et materia illum appetit, quippe nisi appeteret, nulla ratione aliquid assequeretur bonitatis. Parum autem assequitur, ut superius Platonis verbis ostendimus. Quem secutus Aristoteles materiam appetere divinitatem et formam scripsit, ut turpe pulchrum appetit et femina marem. Quodsi appetit, convertat 20
se ad illud, quod appetit, et inde dependeat, necesse est, quem ad modum iis, quorum causa sunt, circa causas evenire consuevit. In Sophista quoque, cum eorum sententia improbaret, qui vel esse plura entia dicebant vel ens ipsum principium statuebant, ostendit nec a multitudine nec ab uno ente principium entium capi oportere, sed ab ipso uno, quod ideo facit, quia 25
ad primum et solum unum omnia refert.

25/29 τοσοῦτον — ἀλλήλων U^x in marg. B V M Z in textu, quo loco U καὶ γὰρ δὴ ἀντιδιαιροῦτο ἡ ὕλη θεῶν, εὐστόχως οἱ περὶ Πλάτωνα ἐρωτῶσι, τίτι ἀν διενέγκοιεν ἀλλήλων, ἀμφω ὄντα ἀπ' αἰτίας ἀγένητα | 30 ἐκεῖνο B V ἐκείνων U

1 Plat. Ep. II. 312 e. | 13 cf. Plat. Phil. 18 a. b.

καὶ τὸ ὡς ἔτυχε τῆς τῶν ὄντων ἀρχῆς αἰτιατέον. ἀλλ' ἐκάτερον ἄτοπόν τε καὶ ἀδύνατον.

- 15 Πρὸς δὲ τούτοις πῶς οὐ παρὰ πᾶν τὸ εἰκὸς αἰώνιον ποιεῖν τὸ κακὸν ἐπ' ἴσης τῷ ἀγαθῷ τιθεμένους ἐκάτερον ἐξ αἰδίου, θάτερον θατέρου μηδὲν προσδεόμενον; οὐ γὰρ ὁμότιμον τῷ θείῳ τὸ ἄθεον οὐδ' ἐπ' ἴσης ἀγέννητον 8 οὔτε ὄλως ἀντιδιηρημένον. καὶ μὴν, εἰ τὸ μὲν ἐπιτηδεῖον πρὸς τὸ κοσμεῖσθαι, τὸ δὲ πρὸς τὸ κοσμεῖν μόνον, πόθεν αὐτοῖς ἡ ἐπιτηδειότης; καὶ τί τὸ συνάπτον ἄμφω καὶ ποιοῦν σύμμετρα ἀλλήλοις; οὐ γὰρ δὴ τῷ αὐτομάτῳ καὶ τοῦτο δώσομεν. τοῦτο γὰρ τῆς Πλατωνικῆς θεολογίας ἀλλότριον,
- V 48 »πηγὴν ἀνοήτου δόξης« ἐν Νόμοις λέγοντος, εἴ τις πρὸ λογισμοῦ φαίη τὸ 10 ἄλογον εἶναι, καὶ ἐν Πολιτείαις μὴ δεῖν ἐπὶ τοῦ πλήθους μένειν, ἀλλ' ἐπὶ
- U 58^v τὰς κοινὰς τῶν πολλῶν ἀνατρέχειν μονάδας. ἢ τοίνυν ἄλλο τι πρὸ ἀμφοῖν ἀρχὴν εἶναι θετέον, ἢ θάτερον θατέρου. εἰ δὲ μὴ τὴν ὕλην τοῦ θεοῦ, ἀπαγε τῆς βλασφημίας, τὸν θεὸν εὐσεβῶς τῆς ὕλης ἀρχὴν ὁμολογητέον καὶ πάντων τῶν ἄλλων. καὶ ἄλλως γὰρ οὐ ταύτῃ μόνον τὴν ἀρχὴν χαρακτη- 15 ριστέον, ἢ μὴ ἔχοι ἄλλην ἀρχὴν, ἀλλὰ τῷ πάντα ἐξ αὐτῆς εἶναι. εἰ δὲ μὴ πάντων ἡ ὕλη ἀρχή — τοῦτο γὰρ οὐδεὶς ἂν ληρῆσαι τολμήσαι, τῶν τιμιωτέρων γε τοῦ ὄντος μερῶν ὄντων ἁλῶν —, ὁ θεὸς ἄρα πάντων ἀρχὴ καὶ μία ἀρχή, πλείους τε μιᾶς οὐκ ἂν εἶεν ἀρχαί. οὐ γὰρ ἂν ἦν πάντων, ἀλλὰ τινῶν αἴτιος ὁ θεός. ἔστι δὲ πάντων καὶ αὐτῆς ἄρα τῆς ὕλης, καὶ μία πάν- 20 των ἀρχὴ οὐ πολλαί. τὴν γὰρ ἀπλουστάτην καὶ πρωτίστην πάντων ἀρχὴν τῶν τε ἄλλων ἀπάντων καὶ τῆς ὕλης αὐτῆς αἰτίαν τε καὶ ἀρχὴν τίθεται Πλάτων, εἰ καὶ ἐκ τῆς πρώτης ἀπειρίας αὐτὴν (οὐκ) ἀμέσως, ἢπερ εἴρηται, παράγεσθαι βούλεται, τὸ γὰρ ἐκ τοῦ δευτέρου, πολλῷ μᾶλλον ἐκ τοῦ προτέρου αἰτίου παράγεσθαι τοῦ τοῖς δευτέροις καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ αἰτίους 25 εἶναι ἐπινάοντος. φυλάττει γὰρ δὴ δόξαν τε καὶ θέσιν ἰδίαν ὁ Πλάτων, οὐ τὴν πρωτίστην ἀρχὴν προσεχῆ τῶνδε τῶν αἰσθητῶν εἶναι νομίζων δημιουργόν, ἀλλὰ τινὰ τῶν μετ' ἐκείνην, ἢ καὶ τὴν ὕλην αὐτὴν καὶ τὰ παραδείγματα τῶν ὄντων προὔποκεῖσθαι, πρὸς ἃ ἀφορῶντα τὰ εἶδη τὰ μεθεκτὰ ἐφαρμόσαι τῇ ὕλει ὑπ' ἄλλης, ἢ εἴρηται, τάξεως τοῦ δημιουργοῦ μὲν ὑπερ- 30 κειμένης, μετὰ δὲ τὴν ἀπλουστάτην καὶ πρωτίστην ἀρχὴν τεταγμένης ὑφισταμένην, καὶ τὸν δημιουργὸν τοῦτον δηλῶν, ὅτε φησὶ τὸν θεὸν παραλαβόντα τὴν ὕλην προὔποστᾶσαν ἐπιθεῖναι τὰ εἶδη, οὐ χρόνῳ ἀλλ' ἐπινοία
- V 48^v προεπινοουμένην. ἀλλὰ περὶ μὲν ὕλης, ἣν γενέσει προὔπαρχειν ὁμολογεῖ Πλάτων, ἀρκείτω καὶ ταῦτα. δέδεικται γὰρ μήτε ἀναίτιον αὐτὴν εἶναι μήτε 35 ἀρχὴν ἀπλῶς πρώτην.
- 16 Εἰ δὲ καὶ ἀρχὴν πῃ τῶν γινομένων τὴν ὕλην καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης φατόν, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς ἀρχὴν ἀλλὰ στοιχειώδη αὐτὴν τε καὶ τὸ ἐνυλον εἶδος τίθετον, ἐξ ὧν τὸ σύνθετον γίνεσθαι. τὴν δὲ στοιχειώδη ἀρχὴν
- B 37^v οὐκ ἀντίξουν πρὸς τὸ ποιητικόν τε καὶ τελικὸν αἴτιον, μηδὲ κυρίως αἰτίαν 40 ὡς ἐκεῖνα, ἀλλὰ συναιτίαν εἶναι μόνον ἄλλου δεομένην αἰτίαν. ἢ μὲν γὰρ μὴ ὄν ἐστὶν ἡ ὕλη καὶ ἐπ' ἐκεῖνα παντός μὴ ὄντος, ὡς ἐν Σοφιστῇ δείκνυται, οὐκ ἐστὶν οὐδ' αἰτία ὄλως καὶ οὐχὶ οὐκ αἰτία μόνον, ἀλλ' εἰ μήπω μὴδ'

Qui igitur ubicumque haec scribit et ita aperte unum ac solum prin- 15
cipium omnium entium facit atque ad ipsum unum omnia refert, cui tandem
mentis compoti videri potest materiam pro principio posuisse? Enimvero
Plato principium per se primum cum ceterarum rerum omnium tum ma-
5 teriae ipsius causam posuit. Quod enim a secunda causa provenit, id multo
magis censendum est a prima provenire, siquidem ea causa est, ut id a
secunda proveniat. Servat quidem hoc propositum Plato semper, ut non
primum per se principium existimet creatorem sensibilibus rerum propin-
quum, sed eum, qui post primum illum, quem unum vocat, secundo loco
10 constitutus est, cui cum materia tum ideae a primo tributae sunt, quas
respiciens creator secundus formas materiales atque sensibiles materiae im-
primit iam praeviae altero mentis conceptu et a primo pendente; sive
enim signis sive relationibus ista distinguantur, nihil refert. Sed de his
alias. Nam de materia, quam praeesse generationi Plato fatetur, vel eatenus
15 tetigisse satis sit, ut hinc etiam pateat non temere dictum fuisse ab illo
praeesse materiam.

Ergo materia non caret causa apud Platonem nec principium est per 16
se primum; etsi enim concedimus principium esse materiam earum rerum,
quae fiunt, quod et Platonis et Aristotelis sententia perspicuum est, non
20 tamen simpliciter, sed elementale principium tum materiam ipsam tum
etiam formam materialem ponimus, ex quibus res compositae constant.
Nec principium hoc elementale adversum esse causae agenti aut finali, nec
tam causam esse, quam illae sunt, sed dumtaxat esse concausam. Si enim

16 ἔχει B M ἔχει V | 21/86 τὴν γὰρ ἀπλουστάτην — πρώτην B² in marg. V M Z
in textu, U om. | 22 ὅλης B² V Z ὅλης M | αὐτῆς B² V Z αὐτῶν M | αἰτίαν B² V Z αἰτίας M |
28 ἀμέσως B² V ἀμέτρως M | 25 τοῦ τοῖς B² V Z τούτοις τοῖς M | 26 ἐπινάοντος B² V
ἐπινύοντος M ἐπινώοντος Z | 28 ἢ B² M ἢ V om. Z | 82 δηλῶν V δηλὸν MB²? | 87 εἰ δὲ
B V M] U^x corr. ex καὶ γὰρ δὴ | 124, 48—126, 2 καὶ οὐχί — εἴη U^x in marg. B V M Z in textu

- αἰτιατόν τις εἶποι, οὐκ ἂν ἴσως ἀμάρτοι τῆς ἀληθείας. τὸ γὰρ μήπω ὄν, ἢ μὴ ὄν, οὐτ' ἂν τινὰ ἔχοι αἰτίαν οὐτ' ἂν αὐτὸ αἷτιον ἄλλου εἶη. ἢ δὲ πῆ ἐστὶν ὄν δυνάμει γε, συναιτία τῶν γινομένων ἐστίν. ὥσπερ τὸ σύνθετον, οὕτω καὶ αὐτὴ ἐκ τοῦ πάντων ποιητοῦ θεοῦ παραγομένη. εἰ γὰρ μὴ ἔχοι τὸ εἶναι ἢ τόδε τι εἶναι εἰ μὴ ἐν τῷ συνθέτῳ εἶναι — τούτου δ' αἷτιος ὁ θεός —, δῆλον ὡς καὶ ταύτης ἐκεῖνος ἐστὶν αἷτιος, ὥσπερ καὶ τοῦ συνθέτου, λόγῳ γε μόνον πρὸ τοῦ συνθέτου ἐπινοουμένης, ἔργῳ δὲ οὐτ' οὐσης οὐτ' ἐπινοουμένης ἂν πρὸ αὐτοῦ. τί γὰρ ἐστὶν ἢ πρώτη ὕλη; εἰ τις καὶ ὀπωσοῦν ἢ, ὡς Πλάτων φησὶν, ὄνειροπολῶν κατανοῆσαι δύναίτο, εὐρήσει αὐτὴν κατὰ
- U 59 γε τοὺς πλείους τε καὶ κλεινοτέρους τῶν εἴτε Πλάτωνος εἴτε Ἀριστοτέλους 10 ἐξηγητῶν οὐτε ἄποιον οὐσαν σῶμα, ὃ καὶ δεύτερον ὑποκείμενον λέγεται, ὡς τινες ὑπέλαβον — τοῦτο γὰρ πολλοῖς τε καὶ κηλοῖς ἐλέγχουσι λόγοις — οὐτε μὴν ἀσώματον ὡς ὠρισμένην τινὰ φύσιν τοῦ ἀσωμάτου δηλοῦντος, ἀλλ' ὡς ἀπόφασιν σῶματος. εἶναι δὲ τινὰ οἶον ἀόριστον τοῦ σωματικοῦ διάστασιν ὑπὸ τοῦ εἰδητικοῦ μεγέθους ὀριζομένην, ἢ τὰ νοητὰ εἶδη τῶν 15 αἰσθητῶν παραλλάττει, παρατραπέντων ἐκεῖθεν καὶ μερισμὸν καὶ διάστασιν
- V 49 ἀντὶ τῆς ἐκείνων ἀμερίας τε καὶ ἐνόητος εἰληχότων.
- 17 Ἦν δὲ ὁ τε δημιουργὸς τὰ γινόμενα παράγων πάντων τῶν ἐν αὐτῷ λόγων τε καὶ εἰδῶν τῷ νῶ κεχωρικῶς ὡς ἄλογον πάντη καὶ ἄμορφον καὶ ἀδιαίρετον καὶ ἀσχημάτιστον ἐνενόησεν. ἐπιδεχομένην μέντοι μορφήν, σχῆμα, 20 διαίρεσιν, ποσότητα καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἡμεῖς τε νοεῖν ἐθέλοντες οὐκ ἄλλως δυνάμεθα. πῶς γὰρ τὸ παντὸς εἶδους ἄμοιρον ἂν νοηθεῖη, ἢ ὡς μὲν Τίμαιος καὶ Πλάτων φασὶ λογισμῶ νόθῳ ἢ ὡς δ' αὐτός τε Τίμαιος καὶ Ἀριστοτέλης κατ' ἀναλογίαν; τῷ γὰρ μὴ κατ' ἐπέρευσιν εἶδους, ἀλλὰ κατὰ ἀπόφασιν καὶ πάντων εἰδῶν ἀπογύμνωσιν οἶον μύοντα τὸν λογισμὸν τὴν 25
- B 88 ὕλην ἐρᾶν νόθῳ λογισμῶ νοεῖσθαι λέγεται, οὐ νόησιν μᾶλλον ἢ ἄνοιαν τὴν αὐτῆς ἐννοίαν οὐσαν. ἢ δὲ φαμέν οὕτω τὴν ἐν τοῖς φυσικοῖς πρώτην ὕλην ἔχειν πρὸς οὐσίαν καὶ τὸ ὄν ὡς πρὸς ἀνδριάντα χαλκὸς ἢ ξύλον πρὸς κλίνην, ταύτη κατ' ἀναλογίαν νοεῖν αὐτὴν λεγόμεθα. εἰ δὲ τοιαύτη τις ἢ
- U 59 ὁμοίον τι τούτῳ ἢ ὕλη — τὸ γὰρ ἀκριβέστερον τοῖς ἰσχυροτέροις ἀφείσθω 30 λέγειν —, τίς ἂν ἀμφιβάλλοι ποτὲ ὡς, εἰ ἔστι τι, ὑπὸ θεοῦ γε ἐστίν, ἐνόημα θεοῦ οὐσα καὶ ἐπινοία γε τῶν σωμάτων, ὧν οὐδεὶς τὸν θεὸν ἀρνεῖται ποιητὴν εἶναι, τοῦ γε ἀποίου σῶματος, δηλαδὴ τῆς ποσότητος χωριζομένη οὐχ ὡς τὸ δὲ τι μέντοι οὐσα οὐδ' ὡς ἀπλῶς οὐσα, εἰ μὴ ἢ θεωροῖτο σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὰ εἶδη, ὧν ὁ θεὸς δημιουργὸς ὢν καὶ αὐτὴν ἐκείνην παράγει 35 τὸ ἴδιον εἶναι ἀχώριστον ἔχουσαν τοῦ εἶναι ἐκείνων, μᾶλλον δὲ ἐν καὶ ταύτῳ εἶναι μετ' ἐκείνων, εἰ καὶ μὴ ἐκάστου αὐτῶν, ἀλλ' ἅμα πάντων. ἄνευ γὰρ τινος ὀποιουοῦν εἶδους συστήναι αὐτὴν παντελῶς ἀδύνατον. αὕτη περὶ τῆς ὕλης Πλάτωνος δόξα. αὕτη Πλωτίνου, Πορφυρίου, Ἀμελίου, Ἰαμβλίχου, Συριανοῦ, Πρόκλου, τῶν ὅσοι Πλατωνικοὶ γεγονάσι πάντων τῶν κλεινο- 40
- V 49 τῆς οὐσιότητος λέγων τὴν ὕλην παράγεσθαι βούλεσθαι τὸν Ἑρμῆν.
- 18 Θαυμάσαι οὖν ἂν τις, πόθεν ὀρμώμενος ὁ κατήγορος ἐγκαλεῖ Πλά-

materia non est ens et ultra omne non ens degenerat, ut in Sophista Platonis ostenditur, profecto nec causa quidem est nec solum non causa, sed etiam si non causatum quis dixerit, haud forte a vero aberrabit; quod enim nondum est, dum non ens est, nec causam habet ullam nec ipsum rei ullius causa esse potest. Verum tamen qua potentia, ens concausa est eorum, quae fiunt. Atque ut ens compositum, sic ea materia, quae elementum compositi est, a deo rerum omnium conditore producta est et ratione quidem ante compositum mente percipitur, re autem nec esse seorsum nec intellegi potest. Nam si quis ullo modo et, quem ad modum Plato inquit, instar somniantis comprehendere animo poterit, quid materia sit, reperiet eam sententia praestantissimorum expositorum Platonis atque Aristotelis nec corpus esse aequale, quod nonnulli subiectum secundum dixerunt, nec incorporeum quicquam, ut determinatam quandam incorporei naturam accipimus, sed ut per negationem corporis dicimus, esse dimensionem quandam corporis indeterminatam, quae formali magnitudine determinatur, et qua formae intellegibiles differunt a sensibilibus inde deductis et in partitionem ac discretionem de impartibilitate illarum et unitate dispositis, quae etiam sequestrata omni forma, divisione, figura, magnitudine possit cogitatione comprehendi aptaque sit formam, figuram, divisionem, quantitatem et quodvis eiusdem generis recipere. Aliter enim intellegere non potest, quod omnis formae expers est.

Quam ob rem Timaeus Locrensis et Plato cogitatione spuria, Aristoteles et idem ipse Timaeus per proportionem intellegi posse materiam volunt. Quia enim non per formae innixum ac firmitatem, sed per negationem sequestrationemque formarum omnium quasi vacillante cogitatione materia intellegitur, ideo cogitatione spuria dicitur comprehendi. Nam ea, quae per formam et habitum fit, legitima cogitatio est, rursus quia primam rerum naturalium materiam ita se habere ad ens et substantiam manifestum est ut aes ad statuam et lignum ad lectulum per proportionem asseveratur intellegi. Quodsi talis aut simile aliquid materia est, quis eam dubitet a deo esse et divino intellectu comprehendi, quae a corporibus, quorum conditor est deus, et quantitate, quae corpus est qualitatis expers, dumtaxat secunda notione separetur, nec tamen sit hoc aliquid aut simpliciter substet, sed quae formas respiciat, quarum creator deus materiam quoque ipsam producit esseque ita ei impartit, ut a forma inseparabilis sit. Haec de materia Platonis opinio est. Haec Plotini, Porphyrii, Amelii, Iamblichi, Syriani, Procli, omnium denique, qui Platonis disciplinam sunt secuti. Hoc etiam Hermae Trismegisto placere Iamblichus scribit, quippe voluisse Hermen affirmat materiam ex substantialitate produci.

4/8 εἰ γὰρ μὴ -- πρὸ αὐτοῦ U^x in marg. B V M Z in textu | 24 ἐπέπεισιν U B ἐπάραισιν V | 33/48 οὐχ ὡς -- ἀδύνατον U^x in marg. B V M Z in textu

9 cf. Plat. Tim. §2 b.

τωνι, συναίδιον τὴν ὕλην τῷ θεῷ τίθεσθαι νομίζων. αἰδίων μὲν γὰρ αὐτὴν λέγει, συναίδιον δὲ τῷ θεῷ οὐκ ἂν ποτε οὐδαμοῦ λέγοντα εὐροις. εἰ δ' ἐπαγάγοι, ὡς εἰ αἰδῖος μὲν ἢ ὕλη, αἰδῖος δὲ ὁ θεός, συναίδιος ἄρα ἢ ὕλη τῷ θεῷ, παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν πλανᾶται. οὐ γὰρ συνωνύμως, ἀλλ' ὡς τὰ ἀφ' ἐνὸς καὶ πρὸς ἐν τὸ αἰδῖον θεοῦ τε καὶ τῆς ὕλης κατηγορεῖται. 5 πολλοὶ γὰρ δὴ ἀθανασίας, πολλοὶ ἀμεταβλησίας, πολλοὶ αἰδιότητος καὶ πολλῶν ἄλλων τῶν κοινῶς ἐπὶ θεοῦ καὶ τῶν ὄντων λεγομένων βαθμοὶ παρὰ Πλάτωνι. οὗς ὁ βουλόμενος εἴσεται τοῖς ἐκείνου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν συγγράμμασιν ἐντυχῶν. πολὺ γὰρ καὶ τὸ πᾶν διαφέρει τὸ πᾶσαν ἅμα τὴν τοῦ ὄντος ἀπειρίαν περιειληφὸς αἰδῖον, οἷον τὸν θεὸν εὐσεβῶς Πλάτων γεραί- 10 ρει, τοῦ ἐν τῷ γίνεσθαι αἰεὶ τὸ εἶναι ἔχοντος αἰδίου καὶ τὴν ἀπειρον τοῦ εἶναι δύναμιν αἰεὶ δεχομένου, οἷον δοξάζει τὸν κόσμον καὶ τὰ φυσικὰ ταῦτα

B 38^v κατὰ γε τὰς αὐτῶν ὁλότητας καὶ ἀκολούθως τὴν ὕλην αὐτῶν. ὁ τὸν κατή-
γορον, γραμματιστὴν γε ὄντα καὶ τοῖς παισὶν ἐκάστοτε περὶ ποιήσιν τε καὶ
γραμματικὴν ἀσχολουμένοις Βοηθίου τὰ παραμυθητικὰ ἐξηγούμενον οὕτω 15
τὴν ἐνστασιν ταύτην ὑπὲρ Πλάτωνος λύοντος, θαυμαστὸν ἀγνοῆσαι. καὶ
ἄλλως δὲ τὸ τοῦ θεοῦ αἰδῖον αἰτιον αἰτιατοῦ τοῦ τῆς ὕλης καὶ κόσμου
αἰδίου ὑπάρχον πῶς οὐχὶ μεγίστοις ὅροις διίσταται; ἐπεὶ καὶ Ἀριστοτέλης,
εἴ τις αὐτῶν τὰ ὅμοια ἐγκαλοῖη αἰδῖον καὶ αὐτῷ τὴν ὕλην, αἰδῖον καὶ τὸν
κόσμον τιθεμένῳ — τὸν γὰρ θεὸν τίς ἂν ἀρνήσαιτο μὴ καὶ αἰδῖον ὁμολογεῖν —, 20
ῥᾶστα ἂν τοὺς ἐπιτιμῶντας ἀπορραπίσειε τὸ ὁμώνυμον προβαλλόμενος. καὶ
πλεῖστον, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον διαφέρειν τὸ αἰτιατικὸν αἰδῖον τοῦ αἰτιατοῦ

U 60 αἰδίου ἐρεῖ. ἔστι γὰρ ἡ μέγιστη τῶν ἀντικειμένων διαφορὰ καὶ διάστασις
V 50 ἡ κατὰ τὸ αἰτιον καὶ αἰτιατὸν καὶ ὅση ἢ τῶν κατ' ἀντίφασιν ἀντικειμένων,
ἣν πασῶν ἀντιθέσεων μέγιστην οὖσαν ἴσμεν. τὸ γὰρ τινὸς αἰτιατὸν οὐχὶ 25
δήπου καὶ αἰτιον τοῦ αὐτοῦ. δηλοῦσι δὲ καὶ τὰ παχυμερῆ ταῦτα παρα-
δείγματα κοινῶς ὑπὸ πάντων λεγόμενα. τό τε αἰδῖον δηλαδὴ τοῦ ποδὸς
ἴχνος, εἰ ἐξ αἰδίου ὁ ποῦς ἦν, καὶ ἡ τῆς ῥάβδου αἰδῖος σκιά, εἰ ἡ ῥάβδος
αἰδῖος οὔσα ὑπὸ αἰδίου κατελάμπετο τοῦ ἡλίου. τίς γὰρ νοῦν ἔχων ἢ τὸ
ἴχνος τῷ ποδὶ συναίδιον ἢ τὴν σκιάν τῷ ἡλίῳ ἐτίθειτ' ἂν; 80

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν πλατύτερον διὰ τε τὸ τοῦ ζητήματος ἀναγκαῖον
καὶ ἅμα οὐ μᾶλλον ὑπὲρ Πλάτωνος ἢ καὶ Ἀριστοτέλους αὐτοῦ εἰρημένα —
τὰ αὐτὰ γὰρ ἂν τις ἀγνωμονῶν ἐγκαλοῖη κάκεινῳ, ἐξ ὧν ἀποδειξομεν
λέγοντα — ἐνταῦθα στήτω.

Κεφ. ζ' "Οτι οὐκ ἀληθές τὸν Ἀριστοτέλη δόξαι τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μὴ 85
ὄντος παρῆχθαι κατὰ μόνην τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν, ὡς ὁ κατήγορος οἶεται.

7,1 Περὶ δ' Ἀριστοτέλους ἴδωμεν, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος θελήσει θεοῦ
παράγει τὸν κόσμον, ὡς ὁ συκοφάντης ὄνειροπολεῖ εἰκοτολογίαις, μᾶλλον δὲ
εἰκαιολογίαις τισὶν ἑαυτοῦ κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν φαντάσματα ἀναπλάττων
ἀσύστατα. θελήσεως μὲν γὰρ θεοῦ οὐδὲ μνησθέντα αὐτὸν ὅλως εὐρήσεις 40
οὐδαμοῦ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, θέλησιν, βούλησιν, ἀγαθότητα, πρόνοιαν